

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในช่วงพ.ศ. 2501-2506 แม้ว่าจะ
จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ แต่ลักษณะปกครองแบบอำนาจเบ็ดเสร็จและมีเอกภาพทางการปกครอง
อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475 เป็นต้นมาและกลายเป็น
เป็นต้นแบบการปกครองของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ในเวลาต่อมาจึงทำให้เกิดการศึกษา
วิจัยเกี่ยวกับการปกครองของจอมพลสฤษดิ์เป็นจำนวนมากทั้งในทางรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และ
ประวัติศาสตร์ เช่น วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ ดร.ทักษ์ เฉลิมเตียรณ เรื่อง *The Sarit
Regime, 1957 - 1958 : The Formative years of Modern Thai Politics* (1974)
และงานวิจัยชิ้นอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องทำนองเดียวกันเช่น "รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ 2500-2506 :
ปีแห่งการสร้างการเมืองไทยสมัยใหม่"¹ "ความคิดทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ
การเมืองแบบพ่อขุนอุปถัมภ์"² "Thailand : The Politics of Despotic Paternalism"³
โดยอธิบายระบบการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ว่าเป็น "การสร้างแบบแผนการเมืองของ

¹ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, "รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ 2500-2506 : ปีแห่งการสร้างการเมืองไทยใหม่," จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2 (กันยายน 2517).

²ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, "ความคิดทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และระบบการเมืองแบบพ่อขุนอุปถัมภ์", รักเมืองไทย 2 (กรุงเทพฯ : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519).

³Thak Chaloehtiarna, Thailand : The Politics of Despotic Paternalism (Social Science Association of Thailand, Thai Khadi Institute, Thammasat University, 1979), พรรณี จันทรพลรักษ์ และม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข (แปล) การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526).

ไทยสมัยใหม่" ที่เรียกว่า "ระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ" อุดมการณ์ ทางการเมืองและการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อยู่ภายใต้หลักการปฏิวัติและหลักการพัฒนา กล่าวคือ หลักการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์เป็นการสนับสนุน^๔การกลับไปสู่ระบบการเมืองที่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของคนไทยโดยทั่วไปเกี่ยวกับขบถธรรมนิยมการปกครองแต่สมัยโบราณ(พ่อปกครองลูก) ส่วนหลักการพัฒนา เป็นการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความทันสมัย โดยต้องระมัดระวังว่า การเปลี่ยนแปลงใด ๆ จะไปทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของขอบเขตระหว่างองค์ประกอบของระบบสังคมกับการเมืองไทย^๕ งานของดร.ทักษ์ได้ส่งผลกระทบทางความคิดต่อวิทยานิพนธ์ปริญญาโทของทิพย์รัตน์ วาณิชชา เรื่อง "การปรับปรุงท้องถิ่นทุรกันดารในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ.2501 - 2506)"^๕ โดยศึกษาการปรับปรุงท้องถิ่นทุรกันดารในสมัยจอมพลสฤษดิ์ว่า เป็นผลมาจากแนวความคิดในเรื่องพ่อปกครองลูกและความหวั่นเกรงการขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์จากประเทศเพื่อนบ้านจะทำให้คอมมิวนิสต์ฉวยโอกาสเข้าแทรกซึมในไทย โดยอาศัยสภาพท้องถิ่นทุรกันดารและความสัมพันธ์ที่ห่างไกลระหว่างรัฐบาลและประชาชน

นอกจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการปกครองแล้ว การศึกษาระบบการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยเน้นการศึกษาทางด้านเศรษฐกิจได้แก่ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทของ ศักดินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา เรื่อง "รัฐและอุดมการณ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (2500 - 2506)"^๖ ซึ่งอธิบายว่าการปกครองในสมัยจอมพลสฤษดิ์เป็นพัฒนาการของรัฐไทยในยุคที่เรียกว่า "รัฐนายทุน - ขุนศึก (พ.ศ. 2500 - 2516)" โดยการเข้ากุมอำนาจรัฐอย่างเด็ดขาด ภายใต้การผลักดันของสหรั-

^๔ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, "ความคิดทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และระบบการเมืองแบบพ่อขุนอุปถัมภ์", หน้า 41.

^๕ทิพย์รัตน์ วาณิชชา, "การปรับปรุงท้องถิ่นทุรกันดารในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ.2501 - 2506)" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ศึกษาด้านประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

^๖ศักดินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, "รัฐและอุดมการณ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2500 - 2506)" (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

อเมริกาในการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และการปรับโครงสร้างของสถาบันต่าง ๆ เพื่อรองรับ การพัฒนาของระบบทุนนิยม ทำให้รัฐกลายเป็นเครื่องมือของการแสวงหาผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุน โดยเฉพาะนายทุนต่างชาติและวิทยานิพนธ์ปริณามหาบัณฑิตของ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์ เรื่อง "สหรัฐ อเมริกากับนโยบายเศรษฐกิจไทย (1960 - 1970)"⁷ ซึ่งศึกษาบทบาทของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ในรูปของความช่วยเหลือทาง ด้านเศรษฐกิจและวิชาการแก่ประเทศไทย อันเป็นการตอบสนองผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของ สหรัฐอเมริกา และเน้นให้ไทยพัฒนาเศรษฐกิจโดยอาศัยทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เพื่อ ให้เกิดรัฐบาลและระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพต่อการสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ รวมทั้ง "รายงานผลการวิจัยแนวความคิดทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ : ผลที่มีต่อการพัฒนา ประเทศ" ของ นันทนา กบิลกาญจน์⁸ โดยอธิบายว่า ด้วยระบบการปกครองอย่างเด็ดขาดของ จอมพลสฤษดิ์ ทำให้เกิดการพัฒนาศรษฐกิจโดยเน้นการลงทุนจากต่างประเทศและการส่งเสริม ทางด้านอุตสาหกรรม ยังผลให้เศรษฐกิจของไทยทางด้านต่าง ๆ เติบโตขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า การวิจัยส่วนใหญ่ักเน้นไปในด้านแนวความคิดทางการเมืองระบบ การปกครอง ระบบเศรษฐกิจในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ประเด็นหนึ่งที่ยังไม่ค่อยมีการศึกษากันก็คือ กระบวนการเสริมสร้างอำนาจทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อันเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ประสบความสำเร็จในการปกครองตลอดระยะเวลา 6 ปี ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในระบบการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และการเมืองไทยในช่วงระยะเวลา ดังกล่าวได้มากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเป็นความพยายามที่จะแสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จใน การปกครองประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผลมาจากกระบวนการเสริมสร้างอำนาจ

⁷ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, "สหรัฐอเมริกา กับนโยบายเศรษฐกิจไทย (1960 - 1970)" (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2527).

⁸ นันทนา กบิลกาญจน์, แนวความคิดทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ : ผลที่มี ต่อการพัฒนาประเทศ (กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2530).

ทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบภายใต้เงื่อนไข
 และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม เศรษฐกิจภายในประเทศและสถานการณ์
 การเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้น โดยมีพื้นฐานมาจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ
 การควบคุมระบบราชการ การได้รับสนับสนุนจากสหรัฐและการเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์
 ตลอดจนการใช้กลไกของรัฐทางด้านต่าง ๆ อย่างเข้มข้น เช่นการประกาศใช้ธรรมนูญ
 การปกครองพ.ศ. 2502 การใช้นโยบายชาตินิยม การใช้นโยบายพัฒนาชนบท เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการศึกษาถึงที่มาของการสร้างอำนาจทางการเมือง และแนวความคิดทางการเมือง
 ตลอดจนวิธีการต่าง ๆ ในกระบวนการเสริมสร้างอำนาจทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 ภายใต้เงื่อนไขและการพัฒนาการภายในประเทศทางด้านต่าง ๆ และสถานการณ์การเมืองภายนอก
 ประเทศที่มีผลต่อกระบวนการเสริมสร้างอำนาจทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้ จะเริ่มศึกษากระบวนการเสริมสร้างอำนาจทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์
 ธนะรัชต์ ตั้งแต่การเข้าร่วมรัฐประหาร พ.ศ.2490 ทั้งนี้เพราะถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการ
 เข้ามามีบทบาททางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยเน้นการศึกษาวิชาการและกลไก
 ต่าง ๆ ในการเสริมสร้างอำนาจทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ช่วงการเข้าปกครอง
 ประเทศใน พ.ศ.2501 จนถึงแก่อสัญกรรมใน พ.ศ.2506

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าและการวิจัยในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสารและนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์เป็นหลัก โดยอาศัยข้อมูลเอกสารเท่าที่มีอยู่และเท่าที่ทางราชการจะเปิดเผยได้ ผู้วิจัยได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะนำเอกสารเท่าที่สามารถค้นคว้าได้จาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ จะทำให้เกิดความเข้าใจลักษณะการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ความสำเร็จในการสร้างเอกภาพทางการปกครองประเทศ เนื่องจากกระบวนการเสริมสร้างอำนาจทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์